

MÜZİKOLOJİ BÖLÜMLERİNDE BESTELEME TEKNİKLERİ EĞİTİMİNİN YERİ VE ÖNEMİ HAKKINDA DÜŞÜNCELER*

Dr. Öğr. Üyesi Vefa TERZİOĞLU¹

ÖZET

Uluslararası sanat müziğine has bestecilik geleneğine bağlı olan ülkelerde besteleme teknikleri eğitiminin Müzikoloji bölümleri müfredatlarında önemli yere sahip olduğunu görmek mümkündür. Bu anlamda eski Sovyetler Birliği ülkeleri ve Fransa örneklerini inceleyen bu çalışma besteleme teknikleri eğitiminde adı geçen ülkelerin belli başlı standartlar yakaladıkları hususunu ortaya koymaktadır. Eğitim-öğretim sürecinde *beste* kavramının yerini belirlerken dünya pratiğini göz ardı etmeksizin bu konuda Türkiye’de etkin ve anlamlı bir örnek oluşturmak adına çalışmada bazı problemlere değinilmiştir. Bu problemlerin başında, ülkemizdeki Müzikoloji bölümleri müfredatlarının çoğunda müzik teorisine yönelik derslerin yeterli sayıda açılmaması gelmektedir. Özellikle Türkiye’nin Doğu illerindeki yükseköğretim kurumlarının Müzikoloji bölümlerinde mesleki açıdan önemli olan müzik teorisi derslerinin açılmaması, söz konusu alanda yeterli bireylerin yetiştirilmesi için bir engel teşkil etmektedir. Problemlerden bir diğeri ise Güzel Sanatlar Fakülteleri kapsamında Müzik Bilimleri bölümleri faal iken, artık Konservatuarlarda da açılan Müzikoloji bölümleri besteleme teknikleri konusunda herhangi bir yenilik veya farklılık getirmemektedir. Oysa ki, Avrupa üniversitelerinin müzikolojiye odaklı bölümlerinin müfredatlarında öğrenciye besteleme ve aranjman kabiliyetini kazandıran derslerin sayısı ve konuları takdire şayandır. Türkiye’deki müzik eğitimi sisteminden kaynaklanan mevcut durum incelendiği vakit söz konusu olan besteleme tekniklerine odaklı derslerin tam anlamı ile yürütülebilmesi için gereken koşulların oluşmadığı ortaya çıkmaktadır. Çalışmada Türkiye’deki Müzikoloji bölümlerinin müfredatlarında besteleme tekniklerinin öğrenimine yönelik derslerin yaygınlaştırılması ve zorunlu hale getirilmesi ile beraber bu derslerin dünya standartlarına uygun işlenmesi adına bazı önerilerde bulunulmuştur. Araştırmada betimsel (Survey) türün tarama modeli kullanılmıştır. Konu ile ilgili yurt dışındaki ve Türkiye’deki öğretim süreçlerini karşılaştırmak amacı ile çok sayıda internet kaynaklarından faydalanılmıştır. Araştırılmış örneklerin ve kazanılmış öğretim deneyiminin analizi sonucunda besteleme teknikleri alanı ile ilgili ciddi eksikliklerin olduğu tespit edilmiştir. Fakat bu eksiklikleri göz önünde bulundurarak, mevcut şartların iyileştirilmesi ve besteleme teknikleri dersinin tek başlık altında Müzik Bilimleri veya Müzikoloji bölümlerinin müfredatlarına konulmasının mümkün olabileceği kanaatine varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Besteleme Teknikleri, Doğaçlama, Çok Sesli Eser, Müfredat, Müzikoloji.

OPINIONS UPON THE PLACE AND IMPORTANCE OF COMPOSING TECHNIQUES IN MUSICOLOGY DEPARTMENTS

ABSTRACT

It is possible to see that composing techniques have important places in the curriculum of Musicology departments in the countries which are clinging to the tradition of composing that is special to international classical music. Within this context, this article, by examining the examples of former Soviet Union countries and France, puts forward the fact that these countries set some major standards in terms of training for composing techniques. In setting the position of the *composing* concept in the process of education-training, without ignoring the practice all over the world, some problems are touched upon in

¹ Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bilimleri Bölümü, vefa.terzioglu@atauni.edu.tr

* Acknowledgement / Bilgilendirme: Bu çalışma 1. Uluslararası Sosyal Bilimler (İKSAD-2018) Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

order to give an efficient and meaningful example in Turkey in this matter. It is the primary problem that there are not enough courses opened on the theory of music in most of the curriculums for Musicology departments in our country. Especially in the universities of the cities at the Eastern part of Turkey, not opening the music theory courses, which are important in terms of profession, in Musicology departments poses an obstacle for training individuals who are proficient in the mentioned field. Another problem is that although the Musicology Departments are active in Faculties of Fine Arts, the Musicology departments opened in Conservatories cannot bring any innovation or difference with regard to composing techniques. However, the number and the subjects that the departments, which focus on Musicology at European universities, have to make the students gain the ability for composing and arrangement are worthy of respect. When the current situation resulting from the musical education/training process in Turkey is examined, it is obviously seen that the requirements to completely perform the aforesaid courses for composing techniques are not met. In this study, there has been made some suggestions to popularize these courses on learning the composing techniques, to make them compulsory and to perform these courses in conformity with global standards. In the research, descriptive survey method was used. A number of internet resources were used to be able to compare the education/training processes in Turkey and other countries. As a result of the analysis of examined examples and gained teaching experience, it has been determined that there are critical deficiencies about the field of composing techniques. However, by considering these deficiencies, it has been concluded that the current conditions should be improved and that it may be possible to add the composing techniques course in the curriculum of the Musicology or Music departments under one title.

Key Words: Composing techniques, Improvisation, Polyphonic work, Curriculum, Musicology.

1. GİRİŞ

Besteleme teknikleri; armoni, kontrpuan gibi çok seslendirme yöntemlerinin bir uyum içerisinde uygulaması sonucunda müzik eserinde ortaya çıkan bir besteleme düzenidir. Bugün, besteleme teknikleri arasında bilgisayar ve çeşitli ses sentezi programları da yer almaktadır. Dünyada besteleme pratiğinin gelişmesi ile yeni teknikler ve yaklaşımlar söz konusu olmaya başlamıştır. “21. yüzyılın besteci profilini tanımlamaya çalışırsak şunu söyleyebiliriz: Bestecinin edinmesi gereken teknik bilgi ve becerileri kazanmış olmasının yanı sıra, hayal gücü kuvvetli, diğer sanat alanlarındaki gelişmelerle ilgili, çağın teknolojisini tanıyan ve minimum düzeyde kullanan, çağın tüm çağdaş müzik akımlarını tanıyan ve izleyen, taşıdığı deha ve zeka parıltılarını dinleyiciye ulaştırmayı becerebilen bireylerdir diyebiliriz.” (Acim, 2003: 281).

Dolayısıyla müzik eserlerinin incelenmesi üzerine kurulan müzikoloji bilimi besteciliğin ortaya koyduğu ve günden güne geliştirdiği müzik besteleme tekniklerini ele alması için kendi bilimsel sınırlarını ve araştırma yöntemlerini genişletmesi hususu zorunlu bir hâl almıştır. Örneğin, etnomüzikolog Simha Arom’un Afrika’daki Pigme kabilesinin polifonik ritimleri üzerine yaptığı alan araştırması G. Ligeti’nin eserlerinde gelişen poliritmik unsurlarının köken açıklanmasına ışık tutmuştur (Taylor: 2003: 83). “Ekol Spektral” (Ecole Spectrale) olarak bilinen bir akım XX. yüzyılın 90-lı yıllarında Fransa’da üzerine ilgi çekmişti. Bu akımın bestecileri tarafından oluşturulan senfonik eserlerindeki yapısal özelliklerinin tümü “ses dalgaların frekans analizi” (Baillet, 2002: 14) sonucunda meydana geldiğinden dolayı, müzikologların da bu eserleri incelemeleri ve bilimsel olarak açıklamaları için ses analizi üzerinde yoğunlaşmaları artık bir ihtiyaçtı. Bu örneklerden yola çıkarak müzikolojik yaklaşımların çeşitliliği, eserlerdeki besteleme tekniklerin çeşitliliği ile doğrudan orantılı olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla bir müzikoloğun en az bir besteci kadar donanımlı olması gerekmektedir. Probleme bu açıdan bakıldığında,

yükseköğretim kurumlarındaki Bestecilik ana sanat dalının dışında, Müzikoloji bölümlerinin eğitim programlarında da “Besteleme teknikleri” dersinin yer alması zorunlu hale gelmesi gerekmektedir.

Dünyadaki örneklerin bu konuda belirli standartlara uydukları hususunun altını çizmek gerekir. Örneğin, Rusya’da sadece Konservatuarlarda değil, müzik eğitimi veren diğer yükseköğretim kurumlarında da (Kültür Enstitüleri, Güzel Sanatlar Enstitüleri gibi) Müzikoloji veya Müzik Bilimi bölümlerinde “Kompozisyona Giriş” veya “Kompozisyon Teknikleri” gibi dersler bölüm müfredatlarında zorunlu dersler olarak yer almaktadır (bkz: **Tablo 1**).

Türkiye’deki Batı müziği Konservatuarlarının çoğunda Bestecilik ana sanat dalında kompozisyon dersleri yürütülmektedir. Aynı kurumlardaki Müzikoloji ana bilim dallarında ise kompozisyon alanı ile ilgili derslerin olmaması göze çarpmaktadır. Türkiye’deki saygın kurumlarından olan Gazi Üniversitesi Müzik Öğretmenliği Bölümü “Eğitim Müziği Besteciliği” olarak tanımlanan bir disiplinin gelecek müzik öğretmenlerine yönelik gerekli olduğunu düşünürken, diğer üniversitelerin çoğu Müzikoloji bölümleri için böyle bir yaklaşım sergilememektedir. Yine de bu dersin müfredattaki yerini ve süresini yeterli olmadığı düşünülmekte olan Gazi Üniversitesinin öğretim üyesi olan Doç. Dr. Erdal Tuğcular’a göre “...eğitim müziği dağarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaca yönelik çalışan besteci sayısı yetersizdir. Bu bağlamda, eğitim müziği bestecisi yetiştirmede, Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında yer alan “Eğitim Müziği Besteleme” dersi önemli bir görev üstlenmektedir.” (Tuğcular, 2015:12).

Diğer taraftan, besteleme teknikleri alanının çağın teknolojilerine son derecede bağlı olduğu ortadadır. Dolayısıyla Müzikoloji bölümlerinde besteleme tekniklerine yönelik gerekli teknik donanımın oluşturulması konusunda maddi destek problemi ortaya çıkmaktadır. Ne yazık ki, hâlen Türkiye’nin birçok Müzik bölümünde yeterli sayıda piyano, kaliteli ses sistemi veya bir kayıt stüdyosu bulunmamaktadır. Halbûki “Geleneksel anlamdaki müzik eğitimi dünyanın pek çok ülkesinde teknoloji desteği ile çok etkili ve çok boyutlu hâle gelmiştir. Profesyonel müzik eğitimi veren yükseköğretim kurumlarının müfredat programlarında yer alan teknolojiler müzik öğrenme ortamını, teknolojik öğrenme merkezine dönüştürmektedir.” (Kasap, 2009 : 447).

2.1. MÜZİKOLOJİ ALANININ KAPSAMI

Modern dünyada müzikoloji bilim dalının içerisinde farklı alanların oluşması ve bu alanların müzik sanatının ortaya koyduğu problemlere odaklanması bilim-zaman ilişkisi kapsamında olağan ve doğal bir süreç olarak kabul edilebilir. XX. yüzyılda dünya müziklerinin ön plana çıkması ile birlikte, müzik eğitimi sunan kurumlarda müzikolojinin yanı sıra etnomüzikolojinin de kendi yerini bulması bu süreç açısından önemli bir gelişme idi. Dünyada çeşitli etnik kökenli müziklere ilgi arttıkça ve bu müziklerin uygulama alanları çoğaldıkça, etnomüzikoloji, müzikolojiden bağımsız bir bilim dalı haline gelmeye başlamıştır. Bununla birlikte, son yüz yılda antropoloji ile sosyal ve kültürel fenomenlerin müzik biliminin odağında araştırılması ise müzikolojiye farklı boyutlar kazandırmıştır.

Oysaki dünya müzikolojisi XX. yüzyılın ikinci yarısına kadar, uluslararası sanat müziği çerçevesinde gelişen bestecilik pratiğinin ortaya koyduğu müzik yapıtlarının incelenmesine ağırlık veren bir bilim dalıydı. Müzik eseri analizi sayesinde gelişen müzikoloji biliminin içinde müzik tarihi, müzik teorisi, müzik eleştirisi gibi alt dallar oluşmuştur. Bununla birlikte form, armoni, kontrpuan, orkestrasyon gibi alanlar, bir eserin incelenmesinde önemli “veri tabanı” olduğundan müzikoloji bilim dalının vazgeçilmez konuları haline gelmişlerdir. Çünkü dünya besteleme pratiğinde uygulanan kuralların ve onların doğrultusunda bestelenen eserlerin müzikolojik yorumu veya eleştirisi ancak söz konusu alanlarda sağlam bilgi oluşturulduğu zaman mümkün olabilir.

XX. yüzyılın ikinci yarısından sonra ise, mevcut uluslararası müzik besteleme standartlarına teknoloji faktörü eklenince, müzikolojinin araştırdığı alanlar genişlemiş, yeni teknolojileri inceleyen disiplinler oluşturulmuştur. Fakat müzik bestelemesinde ve analizinde elzem olan disiplinler (armoni, form, kontrpuan, müzik tarihi) her zaman müzikoloji bilim dalının temel taşları olarak kalmıştır.

Müzikoloji biliminin ana konuları; müzik “olaylarının” analizi ve eleştirisi etrafında birleşir. Müzik “olayı”; bir eser, bir ses sistemi veya bir konser olabilir. Bir müzikoloğun bunları bilimsel olarak değerlendirme kapasitesi ise müzikolojinin alt dallarında uzmanlaşma derecesi ile doğrudan ilişkilendirilebilir. Dolayısıyla bir müzikoloğun bilgi yelpazesi oldukça geniş olmalıdır. Bu bilgiler bazen doğrudan müzik ile ilgili olmayabilir. Örneğin, bir müzikoloğun öğrenmesi gereken konular akustik (fizik) veya telif hakları (hukuk) olabilir. Bunların dışında, müzik estetiği, müzik felsefesi, antropolojisi, müzik teknolojileri gibi alanlar da müzikolojinin ana disiplinlerin arasında yer aldığı için bugünün müzikoloğu bu gibi disiplinler konusunda bilgi sahibi olmalıdır.

2.2. TÜRKİYE’DE MÜZİKOLAJİ BÖLÜMLERİNİN MÜFREDAT VE MESLEKİ YETERLİLİK PROBLEMLERİ

Türkiye’de müzikolojinin diğer ülkelere nazaran az geliştiğini görmek mümkündür. Bu durumun Müzikoloji bölümlerinden yeni mezun olmuş gençlerin mevcut yaşam şartlarından dolayı Milli Eğitim kurumlarında öğretmen olarak atanma umudu ile kendi alanı olan müzikolojiden uzaklaşmaları ve mesleği devam ettirmemelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ne yazık ki Türkiye’de Müzik bölümlerinden yeni mezun olan kişiler eğitimci olma çabasına kapılarak, müziği sanat olarak araştırılmasına, var olan müzik eserlerinin veya akımlarının incelenmesine ve/veya eleştirilmesine yönelik faaliyetlerden uzaklaşmaktadırlar. Diğer taraftan, Türkiye’deki sınav sistemi ağır olduğundan bireylerin mesleğini devam etmesine devlet tarafından olanak tanınmamaktadır. Bundan dolayı, mesleki olarak yeterli bir birey, kendi alanında iş olanaklarını bulamamaktadır. Hâlbuki kendini yetiştirmiş bir müzikoloğa veya müzik eleştirmenine her ülkenin ihtiyacı vardır. Çünkü müzik sanatı, dünyada var olan tarihi, felsefi, sosyo-politik, etnik, kültürel ve teknolojik olayların kendine has olan soyut bir şekilde yansıyabilen tek bir sanat dalıdır. Bunu deşifre edip halka aktarmak ise müzikoloğun ana görevidir. Dolayısı ile bir müzikolog, kendi alanında ne kadar donanımlı ise, o kadar müziğin içerisinde bulunan soyut “kodları” deşifre edecek kapasitededir demektir. Bu kapasiteyi kazanması için profesyonel eğitim

sürecince elde ettiği bilgiler büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla Müzikoloji bölümlerine sahip olan yükseköğretim kurumlarına bu konuda büyük sorumluluk düşmektedir.

Öncelikle, söz konusu bölümler etnomüzikoloji alanında mı, yoksa müzikoloji alanında mı uzman yetiştirmek istedikleri sorusuna net cevap vermelidir. Dünyadaki örneklerden yola çıkacak olursak, etnomüzikoloji bölümlerinde daha çok kendi ülkenin veya bölgenin müzik tarihine, ses sistemine, çalgılara odaklı bir eğitim düzenini görmek mümkündür. Bu eğitime ek olarak, müzikoloji bölümleri ile ortak disiplinler de (müzik tarihi, form, estetik gibi) işlenebilmektedir. Eğer Türkiye’de bir yükseköğretim kurumu etnomüzikolog mezun etmeyi hedefliyorsa, ilgili bölümün müfredatını da ona göre oluşturmalıdır. Bölümün ana dersleri geleneksel halk müziğine yönelik düzenlenmeli, aynı zamanda öğrencinin çalgı pratiği de halk çalgılarına odaklı yürütülmelidir. Söz konusu bölümlerde çok sesli müzik çalgısı olan piyanonun zorunlu eğitim müfredatında yer almaması gerekmektedir. Etnomüzikoloji ana bilim dalının müfredatı alana giderek ezgi derleme, ekipler kurma ve alanda araştırma gibi uygulamalı dersleri içermelidir. Aynı zamanda, sadece Türkiye’nin değil, dünya etnik müziklerine yönelik bir müfredat da düşünülebilir. Geleneksel Halk Müziği konusunda eleştirmen kadrolarının yetiştirilmesi de yine bu bölümde düşünülmelidir.

Eğer Müzikoloji bölümü söz konusu ise, içindeki ana dallarının dünyadaki örneklerle göre oluşturulması gerekmektedir. Çünkü çok sesli üslûbunda bestelenen eserlerin içinde barındırdıkları “kodlar” tek sesli eserlere göre çok daha fazladır. Örneğin bir piyano için yazılmış bir eserin incelenmesinde, hem tarihsel, hem armonik, hem biçimsel, hem de çalgısal unsurların analizinin yapılması gerekmektedir. Senfonik müzikte orkestra unsuru, operada ise birçok unsur devreye girebilir. Dolayısıyla, uluslararası sanat müziğini kapsayan müzikoloji bölümleri dünyadaki strüktüre sahip olmalıdır. İçinde Müzik Teorisine yönelik dersler yürütülmelidir. Müzik Teorisi ise, armoni, kontrpuan, form analizi, orkestrasyon gibi disiplinleri barındıran bir alandır. Bu disiplinlerin Besteleme Teknikleri adı altında birleşmesi ise mümkündür. Çünkü armoni, kontrpuan, orkestrasyon gibi uygulamalı derslerin amacı bir ürün ortaya çıkarmaktır. İster bir ezgiye eşlik yazılması veya polifonik olarak çok seslendirilmesi, isterse bir ezgiyi orkestra çalgılarını kullanarak çok seslendirilmesi olsun, bu faaliyetlerin her biri besteleme işinin özünü yansıtmaktadır. Dolayısıyla, bu faaliyeti gerçekleştiren öğrenci de biraz besteci “kılığına” girmektedir. Çünkü ileride bir müzikolog olacak birey, besteleme sürecini yakından tanıyarak, uygulayarak ve ancak bir ürün ortaya koyarak analiz ettiği eserleri tam anlamı ile anlayabilir ve anlatabilir. Besteci değil, müzikolog yetiştirmek gibi amacı olan Müzikoloji bölümlerinde besteleme faaliyeti müzikoloji okuyan öğrencisinde profesyonel hayatı boyunca kullanabilecek bir bilgi birikimini oluşturabilir. Çünkü besteci olmasa da, bir eşlik yazılması, aranjman yapılması, bir metot oluşturması gibi faaliyetler öğrencinin besteleme tekniklerinin kavramasına doğrudan bağlıdır.

Türkiye’de müzikoloji alanında ortaya çıkan durum, Müzikoloji bölümlerinden mezun olan kişilerin mesleki açıdan yetersizliğine bağlanabilir. Temel müzik kuramları, solfej, piyano gibi konularda zayıf olan öğrenciler, dört yıl içerisinde müzikolojinin temel taşları olan armoni, analiz, partiyon deşifresi gibi disiplinleri yeterince öğrenmeden mezun olmaktadır. Dolayısıyla, Türkiye’de hem ülke, hem dünya müzik

sanatını iyi düzeyde kavramadan, müzik teorisinin inceliklerini öğrenmeden, çok seslendirme kabiliyetini kazanmadan, alan araştırması ve müzik eleştirisi konularında zayıf olan bireyler müzikolog diplomasına laik görülmektedir.

2.3. MÜZİKOLOJİ EĞİTİMİNDE DÜNYA STANDARTLARI VE TÜRKİYE

2.3.1. Eski Sovyetler Birliği Ülkeleri ve Fransa

Dünya müzik eğitimi sistemlerine bakıldığında (ki bunlardan bir örneği Rusya başta olmak üzere eski Sovyetler Birliği ülkeleridir) müzikolog diplomasına hak kazanılması için yukarıda adları geçen müzikoloji alt dallarının hepsinde kendini geliştirmiş bir birey olması gerektiğini görmek mümkündür. Avrupa ülkelerinden Fransa'da da bu durum aynıdır. Bununla birlikte, Fransa üniversitelerinde Müzikoloji bölümleri Edebiyat fakültelerine bağlı olmalarına rağmen, Müzikoloji bölümlerinin uygulamalı dersleri (armoni, kontrpuan, ve s.) tek bir başlık altında "Ecriture" (Müziksel Yazma) üniversitenin bulunduğu ilin Konservatuar kurumunda verilmektedir. Böylelikle, bilimsel araştırma ve müzik bilimine bağlı olan diğer sosyal bilimlerin konularını kapsayan dersler Edebiyat fakültelerinin Müzikoloji bölümlerinde, uygulamalı sayılabilecek Müzikoloji ana bilim dalının uygulamalı dersleri ise Konservatuar'ın Müzik bölümlerinde sunulmaktadır. Fransa'daki bu sistem müzikolojiyi sosyal bilimleri içerisinde önemli yere sahip olmasını ve aynı zamanda disiplinler arası çalışmalara daha açık bir bilim dalı olmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla Fransa kökenli müzikolog ve etnomüzikologların müzik araştırmalarına bakıldığında içinde sosyolojik, antropolojik, felsefi, hatta jeopolitik bilgilerin geniş yer aldığını görmek mümkündür. Böylelikle, Fransız müzik araştırmacılarının çalışmalarında müzik analizinin diğer sosyal bilimleri ile etkileşim içerisinde yapılması da sık sık rastlanan bir durumdur.

Diğer taraftan, Rusya ve eski Sovyetler Birliği ülkelerinde müzik eğitiminde belirli standartlar oluştuğu hususu artık dünyaca kabul edilmiş bir gerçektir. Bu gibi ülkelerde müzik eğitime erken yaşta başlatılır. Çocukların yeteneklerine odaklı bir eğitim sistemi söz konusudur. Bu eğitimde genel eğitimin baskısı yoktur. Genelde yetenekli çocuklara odaklı düzenlenen eğitim müfredatı küçük yeteneğin genel eğitimi alabilme kapasitesine göre oluşturulur. Çünkü bu sistemde mesleki derslere ağırlık verildiğinden, öğrencinin temel matematik veya kimya gibi derslere odaklanamaması durumu göz önünde bulundurulmuş önemli bir husustur. Eski Sovyetler Birliği ülkelerinde müzik okuluna başlayan bireyin geleceği genel hatları ile belirlenmiş oluyor. Bu durumda başvuracağı yükseköğretim kurumu ise Konservatuar olması muhtemeldir.

Dünyadaki örneklere bakıldığında, müziğe yatkın olan çocukların müzik eğitimlerini bir okulda almaları adına devletin bu ihtiyaçlarını karşılaması için gerekli strüktürlerin oluşturduğunu görmek mümkündür. Örneğin, Rusya gibi ülkelerde, yetenekli çocuklar veya hobi olarak müziği öğrenmek isteyen bireyler evlerine yakın olan Şehir Müzik Okullarına yönlendiriliyorlar. Genelde akşam saatlerinde faaliyet gösteren bu okullar, çocukların genel eğitimlerini sürdürmelerine engel teşkil etmez, aksine, çocuklara genel müzik kültürü ile çalgı çalma kabiliyetini kazandırır. Fransa'da da durum farklı değildir. Ülkede İl Belediyelerinin desteklediği Belediye

Müzik Okulları mevcuttur. Aynı zamanda, Rusya'dan farklı olarak, Konservatuar kurumu da çocuklara yönelik müzik eğitimini sunmaktadır. Rusya gibi ülkelerde ise Konservatuar bir yükseköğretim kurumu olarak faaliyet göstermektedir. Ayrıca, eski Sovyetler ülkelerinde üstün yetenekli çocuklara yönelik Mesleki Müzik Okulları da Sovyet döneminden beri mevcuttur. On bir sene boyunca eğitim sunan bu okullar, çocukları yetenek sınavı ile almakta ve ilkokul, ortaokul ve lise gibi eğitim aşamalarını bir tek çatı altında birleştirmektedir. Dolayısıyla bir çocuk on bir yıl mesleki müzik eğitimini gördükten sonra seçtiği branş üzerine yükseköğretim kurumunda eğitimine devam eder.

Bahsi geçen ülkelerde özellikle Bestecilik ve Müzikoloji gibi bölümler ülkenin müzik elitini oluşturan bölümler olarak görülmektedir. Eğitim programları neredeyse aynı olan bu bölümlerin mezunları ise çok seslendirme, aranjman, metot oluşturma konularında diğer ülkelere göre daha donanımlı oldukları da bir gerçektir. Uluslararası sanat müziği repertuarı üzerinde kurulmuş olan bu bölümlerin müfredatlarında armoni, kontrpuan, form analizi, orkestrasyon ve orkestra partiyonların piyanoda deşifre etme gibi dersler, sadece toplu dersler olarak değil, ayrıca bireysel dersler olarak da yer almaktadır. Öğrenci, birebir derslerde armoni ödevlerini hocasına piyanoda çalar ve böylelikle armoni, eşlik ve çok seslendirme gibi konuları uygulamalı olarak öğrenmenin şansına sahip olur. Buna ek olarak eski Sovyetler Birliği ülkelerinde müzik eğitimi sunan yükseköğretim kurumlarında temel piyano dersi beş yıl boyunca zorunlu bir ders olarak uygulanmaktadır.

Eski Sovyetler Birliği ülkelerinde Müzikoloji bölümlerinin yanı sıra, geleneksel halk müziğine odaklı bölümler de vardır. Bazı ülkelerde bu bölümler etnomüzikoloji bölümleri olarak, bazı ülkelerde ise Devlet Halk Müziği Konservatuarları olarak faaliyet göstermektedir.

Rusya ve eski Sovyetler Birliği ülkelerinde yükseköğretim kurumlarınca açılan Müzikoloji bölümlerinin lisans programlarında besteleme teknikleri ile ilgili bir ders yer almaktadır (Tablo 1). Ülkeye veya yükseköğretim kurumuna göre değişen lisans eğitimi süresi içerisinde bu ders Müzikoloji bölümlerinin müfredatlarına zorunlu ders olarak konmaktadır.

Tablo 1: Rusya ve Eski Sovyetler Birliği Ülkelerinde Müzikoloji Bölümleri ile Bestecilik Becerilerini Kazandıran Derslerin İsimleri:

Rusya ve Eski Sovyetler Birliği Ülkeleri	Yükseköğretim Kurumları	Bölümü	Lisans Programı Süresi	Zorunlu Dersin Adı	Verilen Diploma
Sankt Petersburg (Rusya)	Devlet Kültür Enstitüsü	Müzik Bilimi ve Uygulamalı Güzel Sanatlar Bölümü	4 yıl	Doğaçlama ve Kompozisyon	Müzikolog
Minsk (Belarus)	Devlet Konservatuarı	Müzikoloji	5 yıl	Kompozisyon ve Doğaçlama Temelleri	Müzikolog
Kazan (Rusya)	Devlet Konservatuarı	Müzik Teorisi ve Kompozisyon	5 yıl	Çağdaş Müzik Besteciliği Teorisi	Müzikolog
Voronej (Rusya)	Güzel Sanatlar Devlet Enstitüsü	Müzikoloji	4 yıl	Kompozisyon Tekniklerin Temelleri	Müzikolog
Tiflis (Gürcistan)	Devlet Konservatuarı	Müzik Teorisi	4 yıl	Kompozisyon Temelleri	Müzikolog

Fransa’da eğitim sistemi 3 (Lisans) + 2 (Master) şeklinde tasarlandığı için müzikoloji eğitimi süresi hem lisansı hem de yüksek lisansı kapsamaktadır (Tablo 2). Müzikoloji bölümlerinin müfredatlarında Müziksel Yazma olarak yer alan dersin çerçevesinde hem armoni, hem polifoni, hem de çeşitli çok seslendirme yöntemlerinin eğitimi öngörülmektedir. Besteleme tekniklerine yönelik olan bu ders ilgili bölümlerin müfredatlarına zorunlu bir ders olarak konmaktadır.

Tablo 2: Fransa’daki Müzikoloji Bölümleri ile Besteleme Becerilerini Kazandıran Derslerin İsimleri:

Fransa	Yükseköğretim Kurumları	Bölümü	Lisans/ Yüksek Lisans Program Süresi	Zorunlu Dersin Adı	Verilen Diploma
Paris	Sorbonne Konservatuarı	Müzikoloji ve Analiz	5 yıl	Müziksel Yazma (Ecriture)	Müzikolog
4Lille	Lille Üniversitesi III Sosyal Bilimler	Müzikoloji	5 yıl	Müziksel Yazma (Ecriture)	Müzikolog
Grenoble	Üniversite Stendhal III	Müzikoloji	5 yıl	Müzik Teknikleri	Müzikolog
Lyon	Lyon Üniversitesi Lumiere II	Müzikoloji	5 yıl	Müzik Teknikleli	Müzikolog

2.3.2. Türkiye

Türkiye’nin müzikoloji eğitimine bakıldığında ise, ülkenin bu konuda dünya standartlarını yakalama peşine düştüğünü, fakat müzik eğitiminde çok fazla boşluk olduğundan dolayı hedefine ulaşamadığı hususu göze çarpmaktadır. Türkiye’de yaşlara ve eğitim aşamalarına göre ciddi bir müzik eğitimi programı söz konusu değildir. Sadece İstanbul, Ankara ve İzmir gibi illerde ikamet eden çocuklar küçük yaşta Konservatuar usûlü müzik eğitimini sürdürebilme şansına sahip olduklarını görmek mümkündür. Türkiye’nin diğer illerinde yaşayan çocuklara böyle bir şans tanınmıyor. Özellikle Türkiye’nin Doğu illerinde, Güzel Sanatlar Lisesi dışında böyle bir eğitim, imkânların dışında gibi gözükmektedir. Hâlbuki Lise çağında bir çocuk dünya standartlarına göre müzik eğitimi için geç kalmış sayılabilir. Diğer ülkelerdeki gibi üstün yetenekli çocukların mesleki eğitim görebilmeleri için tasarlanan okullar Türkiye’de yoktur. Bu durumda, Türkiye’nin nerdeyse her ilinde açılan ve faaliyet gösteren yükseköğrenim kurumu olan Konservatuarlar, problemi kökten çözmekte,

aksine Güzel Sanatlar Fakültelerindeki Müzik bölümlerinin müfredatlarını nerdeyse aynen uygulamaktadırlar. Dolayısıyla kurulan Konservatuvarların dünya standartları çerçevesinde gelişmesi gereken müzik eğitime hiçbir katkı sağlamamaktadır.

Bu örneklere bakıldığında, Türkiye’de müzik eğitimi veren yükseköğretim kurumlarındaki öğrenci kapasitesi, sorunun nedenlerinin anlaşılmasına imkân sağlamaktadır.

Eğer Müzikoloji bölümlerine alınan öğrenci “profili” hakkında bir eleştiri yapılması gerekirse, öncelikle Türkiye’deki genel müzik eğitimi politikası ele alınmalıdır. Yurt dışındaki örneklerden farklı olarak müziğe aşina olmayan bireyler Müzikoloji bölümlerine girebilmektedir. Müzikoloji bölümlerine yetenek sınavı ile alınan bireylerden yazılı Türkçe kompozisyon çoğu zaman istenmemektedir. Hâlbuki müzikolojiyi okumak isteyen bir bireyden yazılı olarak fikirlerini ifade etme kapasitesini ölçülmesi de yetenek sınavının içerisinde yer almalıdır. Diğer taraftan, Güzel Sanatlar Lisesi mezunu dahi olmayan bireyler (diğer ülkelerde elit sayılan) Müzikoloji bölümlerine girebilmektedir.

Türkiye’de genellikle en erken on sekiz yaşında üniversiteye giren ve daha önce müzik ile yalnız hazırlık kurslarında (kursların kalitesinin denetlenmemesi ise ayrı bir konu) tanışan bir gençten dört yıl içerisinde armoni, kontrpuan, orkestrasyon, aranjman, halk ezgileri derleme, alan araştırılması, müzik eleştirisi gibi alanlarda yeterli olan bir müzikolog veya etnomüzikolog yetiştirilmesinin mesleğin gerçeklerinden ne kadar uzak bir hedef olduğunu görmek zor değildir. Fakat bu sorunun ilgili kurumlar tarafından görülmesi ve kendine dert edilmesi de problemin çözümlenmesine yönelik bir adım olabilir. Türkiye’de müzik eğitimi politikalarının acilen gözden geçirilmesi, gündeme getirilmesi ve bu konuda çözümlerin dünyadaki örneklerin incelenmesi sonucunda üretilmesi gerekmektedir.

Türkiye’nin önemli üniversitelerden biri olan Anadolu Üniversitesinde Devlet Konservatuvarı Kurumu faaliyet göstermektedir. Konservatuarda çeşitli anabilim dalları mevcuttur. Bunların arasında Genel Müzikoloji Anabilim Dalı da vardır. Hazırlık bölümüne sahip olan Genel Müzikoloji Anabilim Dalının müfredatına bakıldığında beşinci yarıyıldan itibaren müzikolojinin olmazsa olmaz alanları olan orkestrasyon, polifoni veya çok seslendirme yöntemleri gibi ders başlıklarına hiç rastlanmamaktadır. Müzik tarihi ise sosyolojik boyutu ile ele alınmakta ve belirli bir dönemle sınırlanmaktadır (Antik Çağ). Söz konusu bölümde Genel Müzikoloji içerisinde yer alabilecek derslerin yerine, daha çok etnomüzikoloji anabilim dalında yürütülebilecek dersler öngörülmektedir (Geleneksel Müzikler, Divan Müziğinde Form gibi). Buradan hareketle çalışmanın başında saptanan Türkiye’deki müzikoloji bölümlerinin hedef çelişkisinin bir örneği de Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarında yaşanmaktadır denebilir.

2.4. MÜZİKOLOJİ BÖLÜMLERİNDE BESTELEME TEKNİKLERİNE ODAKLI DERSLERİN YAYGINLAŞTIRILMASININ MESLEKİ AÇIDAN ÖNEMİ

Araştırma konusunun en başında belirtildiği üzere, modern dünyada müzikoloji alanının artık eski standartların dışına çıktığı, zamanın teknolojilerinden faydalandığı ve disiplinler arası çalışmalara açık bir alana dönüştüğü ortadadır.

Fakat Türkiye'deki Müzikoloji bölümlerine bakıldığında, müfredat konusunda hangi ülkenin eğitim sistemi standartlarına uyduklarını kestirmek oldukça zordur. "Biraz ondan, biraz bundan" mantıkî ile oluşturulan müfredatların ne müzikoloji, ne etnomüzikoloji, ne de genel müzik eğitimi ile herhangi bir bağı görülmemektedir. Oysaki mesleki branşlaşma konusu ile ilgili örnek alınabilecek ülkeler çoktur.

Besteleme teknikleri konusuna gelince, bu alanının Müzikoloji branş disiplinleri arasında yer alması, mezun olacak bireylerin aranjman ve düzenleme konularında becerilerini geliştirebilir. Müzikoloji mezunu gelecekte besteci olmasa da bir bestecinin kullanabileceği tüm tekniklerden haberdar olmalıdır. Dolayısıyla besteci ile aynı şartlarda eğitim almalıdır. Bir müzikolog dünyada kullanılan ses sistemleri, terminoloji ve müzik teknolojileri konusunda söz sahibi olmalıdır. Fakat bu konulara aşina olması yüzeysel nazari bilgilerle mümkün olmadığı için, bir müzikoloğun bu bilgilerin uygulayabilecek bir alana ihtiyacı vardır. Bu alan küçük bir okul şarkısı, bir halk türküsünün düzenlenmesi veya çok seslendirilmesi gereken bir solfej metodu olabilir. "Besteleme teknikleri" adı altında öğretilen harmoni, kontrpuan, modern çok seslendirme yöntemleri gibi konular hem besteci, hem de müzikoloji ile uğraşan bir birey için öğrenilmesi gereken konulardır.

Dolayısıyla, Türkiye'deki Müzikoloji bölümlerine sahip olan her yükseköğretim kurumunda "Besteleme Teknikleri" dersinin müfredatta yer almasında yarar vardır. Bu konuda belirli dünya standartlarına uyulması mümkündür. Gerekli olan teknik "know-how" hususların sağlanması halinde kaliteli ve sürdürülebilir projeler de üretilebilir. Besteleme teknikleri alanına giren harmoni, kontrpuan, orkestrasyon ve ses üretim teknolojileri gibi disiplinler bir besteci tarafından yürütülmesi halinde öğrenciye uygulamalı olarak aktarılan bilgi daha kaliteli, öğrenim süreci ise daha verimli olabilir.

Müzikoloji bölümlerinde çok sesli eserlerin analizi ile birlikte basit formlarda eser oluşturma, çok seslendirme gibi faaliyetler dünyada yıllardır yapılmaktadır. Çok sesli olarak düşünme kabiliyeti ise gerekli disiplinleri kavrama kapasitesi ile doğrudan orantılıdır. Türkiye'de müzikoloji öğrencilerinin harmoni ve polifoni anlayışları diğer ülkelere göre gelişmemektedir. Bunun sebebi ise Türkiye'de "Batı müziği" başlığı altında birleşen kavram ve disiplinlerin evrensel öneminin bilinmemesi, bazen ise dışlanmasıdır. Ayrıca, buna objektif sebepler de vardır. Örneğin, zayıf düzeyde piyano çalabilen öğrenciden harmoni duygusu ile doğaçlama kabiliyetinin gelişmesi beklenemez. Çünkü ezbere dayalı bir piyano eğitimi, başka disiplinlere yönelik hiçbir katkı sağlamamaktadır. Örneğin, besteleme veya çok seslendirme tekniklerin öğretimi aşamasında genel olarak uluslararası sanat müziğinde var olan tür ve formlardan faydalanmak istendiği zaman, bu konuda öğrencilerde yeterli altyapı olmadığı ortaya çıkmaktadır. Bu durumun sebebi ise besteleme pratiğinin önemli alanını oluşturan

doğaçlama faaliyetinin müzik bölümleri öğrencileri arasında (çalgi icraatının yetersiz olduğundan) yaygın olmamasıdır. Diğer taraftan, kontrpuan (veya polifoni) gibi bir ders Müzikoloji bölümlerinin eğitim programlarına nerdeyse hiç girmemektedir. Dolayısıyla Türkiye’de “Müzikolog” derecesi ile mezun edilen öğrencide profesyonelce çok sesli bir eşlik yazma kapasitesi çok az veya hiç bulunmamaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yukarıda sıralanan problemlerin çözümü ise Müzikoloji bölümlerinin müfredatında besteleme tekniklerine yönelik derslerin çoğaltılması ile mümkün olacağı düşünülmektedir. Uluslararası standartlara uygun bir müzik eğitimi politikası üretilmeli, Müzikoloji olarak açılan bölümler kendi müfredatların oluşturması sürecinde dünyada var olan örnekleri göz önünde bulundurmalarıdır. En önemlisi ise, akademik camiada artık öğrenci üzerinde de baskı oluşturan Batı müziği ve Türk müziği kavram çatışmasının ortadan kalkması gerekmektedir. Bu iki kavramın da dünya müzik mirasının birer parçası olduğu ve her birinin müzikolojide eşit alan oluşturduğu gerçeği kabul edilmelidir.

Türkiye’de mevcut duruma bakıldığında, Müzikoloji bölümlerindeki müfredatın önce bireyin genel müzik eğitimindeki boşlukların giderilmesine yönelik oluşturulması önemlidir. Bazı Müzikoloji bölümlerinde yeterli düzeyde öğretici kapasitesine sahip olduğu, fakat müzikolojiye uygun ders seçiminde hataların yapıldığı gözlemlenmiştir. Bu durumun dünyada müzikoloji ile ilgili literatürün yeteri kadar araştırılmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bununla birlikte Türkiye’deki Müzikoloji bölümlerinde branş dersleri üzerinde yoğunlaşması gereksinimi ortaya çıkmaktadır. Bölüm mevcut öğretim elemanlarının branşları ile ilgili değil, bölümün branş ihtiyaçları ile ilgili bir müfredat oluşturmalıdır. Müzikoloji bölümleri gerektiğinde yurt içinden veya yurt dışından bir öğretim üyesi davet etme hakkına sahip olmalıdır.

Buradan yola çıkarak, Türkiye’de mevcut Müzikoloji bölümleri eğitim programlarının tekrar gözden geçirilmesi ve bu bölümlerin uluslararası standartlara uygun bir yapıya sahip olmaları gerektiği hususunun altını çizmek gerekir. Söz konusu bölümlerin müzik ile ilgili her türlü alanı içinde barındıran bir nevi bilgi merkezlerine dönüşmeleri konusunda imkân tanınmalıdır. Bu bölümlerde işlenmesi gereken mesleki disiplinlerin hiyerarşisi kurulmalıdır. En başta Müzik Teorisi ve Müzik Tarihi ana bilim dalları birbirinden ayrılmalı, kendi eğitim programlarına sahip olmalarıdır. Söz konusu dalların ana disiplinleri bir veya iki dönemlik dersler şeklinde yürütülmemelidir. Müzik Teorisi ile Müzik Tarihi ana bilim dallarının dersleri dört senelik lisans eğitiminin sekiz döneminde de müfredatta yer almalıdır. Müzik tarihinin yanı sıra müzik eserlerin analizi de Müzikoloji bölümlerinin zayıf düzeyde tasarlanan ve sunulan disiplinlerdir. Oysaki müzik formlarının analizi konusu mesleğe yönelik bir disiplin olduğundan, lisans eğitiminin en geç üçüncü döneminden itibaren zorunlu ders olarak müfredata girmeli, dünya standartlarına uygun bir biçimde yürütülmeli ve yüksek lisansta da öğretilmeye devam edilmelidir.

Özellikle Müzik Teorisi ile doğrudan ilintili ve uygulamaya dayalı olan “Besteleme Teknikleri” dersinin Müzikoloji bölümlerinin müfredatında zorunlu ders olarak yer alması hususu önem taşır. Bu ders Türkiye şartlarında lisans programının en geç beşinci yarıyıldan başlayarak programının sonuna kadar sürdürülmelidir. Bu ders haftalık en az 6 saat işlenmelidir. “Besteleme Teknikleri” olarak belirlenen tek başlık altında, müzik teorisinin ana branşları olan armoni, kontrpuan ve orkestrasyon gibi dersler işlenebilir. Ayrıca çok seslendirme ve aranjman gibi alanlar dersin içeriğinde yer alabilir.

KAYNAKÇA

- Acim, S. (2003), Bestecilik ve Eğitimi, *Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu*, İnönü Üniversitesi, 30-31 Ekim 2003, Malatya <http://www.muzikegitimcileri.net/bilimsel/bildiri/B-Birol.html>, (21.01.2018)
- Baillet, J. (2002), L’Esthetique Musicale de Tristan Murail, P.Szendy (Der.) *Compositeurs d’aujourd’hui: İçinde 7-27*. Paris, L’Harmattan
- Bilgin, S., Şaktanlı, S. C., (2010), Eğitim Müziği Besteleme Teknikleri Bakımından Örnek Bir Şarkı İncelenmesi, *e-Journal of New World Sciences Academy*, 2010 (5/1): <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/nwsafine/article/viewFile/5000062825/5000058992> (21.01.2018)
- Kasap, B. T. (2009), Müzik Eğitiminde Teknolojik Yaklaşımlar, 38. *İCANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*, 10-15 Eylül, 2009, Ankara, <http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/KASAP-Belir-Tecimer-MÜZİK-EĞİTİMİNDE-TEKNOLOJİK-YAKLAŞIMLAR.pdf> (23.01.2018)
- Taylor, S. A. (2003), Ligeti, Africa and Polyrhythm, *The World of Music* (e-journal), 2003 (45/2): www.stephenandrewtaylor.net, (14.04.2016)
- Tuğcular, E. (2015), Eğitim Müziği Besteleme Dersinde İzlenen Yöntemler (Gazi Üniversitesi Örneği), Afyon Kocatepe Üniversitesi, *Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi*, 2015, (1/1): <http://amader.aku.edu.tr/sayi1/ocakdergi1sayi.pdf> (25.01.2018)

İnternet kaynakları:

- <https://lesla.univ-lyon2.fr/emploi-du-temps-613268.kjsp?RH=1405607189887&RF=1421147106255> (30.01.2018)
- <https://formations.univ-lille3.fr/fr/fiche/description/16arts/1119?onglet=description> (30.01.2018)
- <http://formations.univ-grenoble-alpes.fr/fr/catalogue/licence-XA/arts-lettres-langues-ALL/licence-musicologie-program-licence-musicologie/parcours-musiques-et-musicologie-2e-et-3e-annee-subprogram-parcours-musiques-et-musicologie.html> (30.01.2018)
- <http://voronezharts.ru/sveden/education> (01.02.2018)
- http://www.spbgik.ru/cathedra/Kafedra-muzykoznaniya-i-muzykalno-prikladnogo-iskusstva/int_cathedra/32-Discipliny/ (02.02.2018)
- http://kazanconservatoire.ru/images/Doc2015/Ucheb_plan_specmuzykoved_30.11.2016.pdf (02.02.2018)
- <http://www.conservatoire.edu.ge/uploads/musikismcodneoba-2013-14-modif.pdf> (03.02.2018)

http://www.conservatoiredeparis.fr/uploads/tx_sacparisensdisc/musicologie_03.pdf
(03.02.2018)

https://www.bgam.edu.by/upload/dokumenty/raspisanie-2018/Raspisanie_12.02.2018/Raspisanie_muzykoved_12.02.2018.pdf
(12.02.2018)

<https://www.anadolu.edu.tr/akademik/yuksekokullar/294/genel-muzikoloji-anabilim-dali/dersler> (19.02.2018)